

Ondřej Pometlo, Vliv antiky na nejstarší francouzskou poezii
Posudek disertační práce

Pometlova disertační práce nese ambiciózní název „Vliv antiky na nejstarší francouzskou poezii“. Budí očekávání, že půjde o vliv veškeré antiky na veškerou starofrancouzskou poezii. Zaměřuje se však spíše na tři středověká díla, jež se zabývají postavou Gaia Iulia Caesara, konkrétně *Li Fet des Romans* (Činy nebo též *Skutky Římanů*), *Roman de Jules César* (*Román o Iuliu Caesarovi*) a *Li Hystore de Iulius Caesar* (*Příběh* nebo také *Historie Iulia Caesara*). Připomínámeme, že výrazu „román“ je zde použito v původním významu, tedy ve smyslu díla sepsaného románským jazykem, tj. francouzsky a nikoli latinsky.

Pokud jde o základní antické prameny, jsou hlavním východiskem disertační práce Lucanova *Farsalská pole* (*Pharsalia*) a Caesarovy *Zápisky o válce Galské a Zápisky o válce občanské* (*Commentarii de bello Gallico etc.*). Ondřej Pometlo uvádí ve své práci důsledně všechny názvy ve starofrancouzské a latinské podobě.

V úvodní části autor připouští, že „není a nemůže být aspirací /jeho/ práce vyčerpávajícím způsobem popsat celou možnou šíři nejrůznějších aspektů ovlivňování, přejímání či působení“ (s.1) a připomíná, že dospěl k tématickému vymezení na texty popisující „život a skutky Iulia Caesara“ a že i „pole dopadu“ se zaměří pouze na texty ve staré francouzštině.

Dále připomíná, že ve shodě s Paulem Ricoeurem a Hansem Robertem Jaussem se bude usilovat o „zdůraznění samostatného života textu“ a že tedy vychází z existence mnoha čtenářských interpretací, jež jsou mnohdy dosti vzdálené od původního autorského záměru, až ke vzniku „jakéhosi referenčního středověkého metatextu“ (s.2). Zde Ondřej Pometlo odkazuje na klasické dílo Ernsta Roberta Curtia *Evropská literatura a latinský středověk*, vydané v češtině roku 1998. Autor práce zdůrazňuje, že se nezabývá socioekonomickými okolnostmi vzniku díla.

V první části své práce nazvané *Popis dostupných antických a středověkých textů podávajících informace o skutcích Iulia Caesara* se Ondřej Pometlo zabývá nejprve antickými zdroji, jež rozděljuje do několika skupin a připomíná, že se nezaměřuje ani na řecké prameny ani na díla pouze předpokládaná, avšak nedochovaná. Tyto dochované zdroje autor práce spíše charakterizuje než zevrubně popisuje, mimo jiné proto, že s odkazem na školní osnovy předpokládá, že k četbě přistupujeme „historicky poučení“ (s.13).

Vycházeje ze svých fundovaných znalostí antické kultury vstupuje Ondřej Pometlo do „antického metatextu“, charakterizuje v poměrně širokém záběru jednotlivé latinské zdroje včetně Tita Livia, Suetonia, Sallustia, aby posléze odkázal i k dalším pozdně antickým textům, v nichž jsou obsaženy různé epizody z Caesarova života. Jejich výčet přivádí autora k hypotéze, formulované na s.18, že tato *epitome* byla „živější studnicí informací nežli výše citované knihy vrcholné antiky přelomu letopočtu“.

V dalším oddíle následuje velmi stručný výčet křesťanských a středověkých textů. V závěru první části své disertace dospívá autor k poznatku, že ačkoli „Alexandr Veliký vstoupil do středověké literatury výrazněji než Caesar, je u římského

hrdiny významnější historický rozměr, pokud je budeme porovnávat počtem výskytů v textech“, jakkoli tento počet výskytů neupřesňuje.

Zabývá se popisem středověkého metatextu, vztahujícího se k postavě Caesarově, naznačuje některé zásady vnímání starověkých textů ve středověku.

Další oddíl se zabývá středověkými díly, jež pojednávají o Luliu Caesarovi. Konstatuje jisté zpoždění ve srovnání s jinými antickými hrdiny (Oidipús, Alexandr, Aeneas, Hektor, Achillés), avšak toto zpoždění nikterak nevysvětluje.

Konečně se autor práce zaměřuje na základní starofrancouzská díla věnovaná Caesarovi, pokouší se o jejich dataci, zamýšlí se nad jejich autorstvím. Při svých výkladech porovnává původní texty, které důsledně převádí do češtiny, a pracuje také s jejich moderními interpretacemi. Dochází k závěru, že vnikly přibližně ve stejné době (s.35).

Ve třetí části nazvané *Proces překládání antických děl ve třináctém století* se autor opírá o novodobé překladatelské teorie, odkazuje se zejména na Jiřího Levého. Zaměřuje se na „otázku vnímání formální stránky antického textu“ (s.38), probírá vývoj antických stylistických ozdob ve středověku, zabývá se jednotlivými styly, probírá jednotlivé figury a tropy. Konstatuje, že jazyk analyzovaných středověkých textů (konkrétně v *Románu o Luliu Caesarovi*) „má dosti daleko do básnické bohatosti antické předlohy“ (s.42). Dále autor dosti zevrubně porovnává devátou knihu *Farsalských polí* se středověkým komentářem *Adnotationes super Lucanum* a s odpovídajícími pasážemi v *Románu o Luliu Caesarovi* (s.44 násl.).

V oddíle nazvaném *Nástin středověkého kontextu* se opět obrací ke Curtiovi a k jeho konceptu topiky. K tomuto kontextu vztahuje autor krátké pojednání o vzdělání, kterým rozumí zejména některé středověké rétoriky a poetiky, ale také přítomnost Lucana a Caesara na seznámech knih čtených ve středověku. Poté se zabývá problematikou orální složky literatury, dovozuje, že například *Román o Luliu Caesarovi* pravděpodobně neprošel obdobím, kdy byl text primárně předáván ústně. Opíraje se o závěry Dominika Bouteta, sleduje ustavování královské autority Karla Velikého a krále Artuše (s.63).

Zaměřuje se na topiku, konkrétně na topos zázračného narození, na topos „roztaveného zlata litého do úst hamižníkovi“ a na topos „vyplenění chrámu“. Tyto oddíly jsou precizně a soustavně zpracované, lze v nich spatřovat jeden z hlavních přínosů celé disertační práce.

Závěr je do značné míry spíše shrnutím poznatků, k nimž práce dospěla, než zobecněním či otvíráním nových otázek. Autor porovnává důvody rozdílné úspěšnosti jednotlivých středověkých děl pojednávajících o Luliu Caesarovi, aby nakonec dovedl, že „vliv antiky na nejstarší francouzskou poezii“ se omezil „na dodání základního námětu, který byl středověkému publiku představen ve zcela anachronické formě, která zřejmě mohla být dále využívána coby další zásobnice exotických a archaických jmen či anekdot“. Tento závěr se jeví jako poněkud chudá zeň po dosti detailních a zasvěcených analýzách, které jsou obsaženy v předcházejících kapitolách.

Práce obsahuje přílohy, stručný obsah dvou děl, chronologický přehled antických událostí, ukázky z antických děl a dosti bohatou bibliografii.

Pometlova disertace vykazuje určité nedostatky formulační a gramatické („básníkoví smrti na s.12, byly epiteta, s.59, od Caesarovi dospělosti, s.71, zabití m. zabití na s.73, vinna m. vina na s.90, Crassoví smrti na s.110, místy se vyskytují tiskové chyby: Pompeius m. Pompeius na s.105 a 107, poměrně časté jsou problémy s nadbytečnou interpunkcí podle francouzského modelu – např. na s.14, 45 aj., nepravé věty vztažné na s.109). Tyto chyby svědčí o jisté ukvapenosti při dokončování práce.

Pokud jde o koncepční stránku, jde nesporně o práci značně fundovanou, dobře strukturovanou, neulpívající ve zbytečném žargonu, svědčící o dobré erudici. Její přínos spatřuji zejména v detailních textových analýzách. Za jistý nedostatek považuji určitou popisnost a relativní absenci zásadních, kriticky vyhocených otázek. Tyto připomínky však nejsou zásadního rázu a nesnižují podstatně přínos této poctivé a fundované práce.

Aleš Pohorský